

ŽIVOTEM
ČÍSLO 227

Veselý mučedník

CENA 50

ROČNÍK X.

TOMÁŠ MORUS

ČÍSLO

T O M Á Š M O R U S

„Nejlepší město bych obětoval . . .“

Karel V. řekl o Tomáši Morovi: „Nejlepší město své říše byl bych rád obětoval, kdybych byl Mora mohl mít ve svých službách.“ Tak vysoce cenil našeho světce. Z brožurky se můžete přesvědčiti, že císař měl pravdu.

Nadějný vývin.

V Mléčné ulici v Londýně narodil se r. 1478 Tomáš Morus (More). Matku ztratil velmi záhy. I bylo na otci, aby naučil malého hošíka prvním krůčkům. Rytíř John (Jan) More byl vysokým úředníkem při královském soudě a jako poctivý, společenský a duchaplný muž, požíval všeobecné oblihy. Není pochyby, že Tomáš zdědil právě po svém otci veselou povahu, podivuhodný rozmar a břitký vtip, jenž ho neopustil po celý život. Ač sám byl velmi

veselý, dal jej otec vychovati nanejvýš střízlivě a v každém směru přísně. Každý nákladný přepych byl zapovězen. Nic nenáviděl otec tolik jako změkčilost a rozmařilost. Jeho syn měl vyrůstat jako druhdy mládež ve Spartě: v přísnosti, prostotě a ve zdraví, vzdálen každé bláznivé mody a v ryzí mužnosti.

Na škole sv. Antonína v Londýně nabyt prvního vzdělání. Asi v 15 letech vstoupil Tomáš na universitu v Oxfordu. Avšak i tam žil v poměrech hraničících s nouzí. S povděkem vzpomínával později na léta universitních studií, kdy mu otec nedával ani haléře na věci, jež nebyly zcela nutné. Ba ani na obvyklá vydání nemíval u sebe peněz a musel pokaždé otce poprositi a potom vydati přesně počet z celé útraty. „Tak jsem byl uchráněn pití a hýření a nepromarňoval jsem čas. Nikdy jsem se nenaučil, co je to rozmařilost a peněz jsem nikdy špatně nepoužil. Na ničem jsem nelpěl a ničeho si nehleděl kromě studií“ vyznal později.

Již tehdy muselo býti na něm něco vynikajícího. Neboť když r. 1498 přišel do Anglie Erasmus z Rotterdamu, duchaplný a obratný vůdce humanistů, navázal záhy s Tomášem důvěrné styky. A Tomáš nenašel nikdy přítele ušlechtilejšího a milejšího nad Erasma.

Na přání otcovo odešel po dvou letech na právnická studia do Londýna. Jistě nerad opouštěl mladý student luhy klasického světa, ale

poslušnost ho přiměla, že se počal zasvěcovati v tajemství tehdejšího právního bludiště. Vykona val to však s takovým úspěchem, že již jako studentovi mu profesoři na fakultě svěřovali právnícké přednášky. Při tom však zachoval si své dávné náboženské ideály a trval na nich houževnatě. Již jako student oblékl na sebe kající roucho, jež odložil teprve v předvečer své poprav y. Nespával na měkké posteli, ale na tvrdé lavici, ba i na podlaze. Za podušku sloužil kus dřeva. Tím, že spával jen 4—5 hodin, získal nejen mnoho času pro svá studia, ale též, jak sám vyznal, držel na úzdě své nezkrocené vášně. Denně bylo jej vídati na mši svaté a na kázání.

Ve veřejném životě.

Svémi vědomostmi a schopnostmi upoutal na sebe Morus pozornost širokých kruhů. R. 1504 byl zvolen jako 25letý za člena „dolní sněmovny“.

Bylo projednáváno právě věno královské dcery Markéty. Jeho výše byla 40.000 liber št. Většina dolního sněmu vyslovila se proti tomuto požadavku. Ale nikdo si netroufal králi odporovati. Jen jediný měl odvahu ujmouti se právě těžce utlačovaného lidu a to byl Tomáš Morus, nejmladší člen parlamentu. Povstal a mluvil s takovým zápalem proti zvěli v ukládání daní, že zástupcové lidu, spoléhající na jeho ne-

ohroženost, králův návrh zamítli. „Mladý holo-
brádek váš plán překazil“, oznamoval mi-
nistr králi. Jindřich VII. pomýšlel na pomstu.
Mladý Tomáš však byl ještě nemajetný; i bylo
na otci zaplatiti za syna pokutu 100 liber.

Není možno vypátrati, jak se to stalo, ale
skutečnost to byla: Tomáš octl se po krátké
činnosti v parlamentě pojednou v klášteře Kar-
tusiánů v Londýně. Čtyři léta trávil zde v mod-
litbě a dalším studiu. Nejvíce času věnoval
dějinám. „Chceš-li pochopiti lid, jeho dobu a
cestu, kterou se má bráti, pak se musíš po-
ohlédnouti po dráze, kterou právě prošel“, bylo
jeho heslem. Kromě klasiků četl proto i anglické
letopisce a sbíral si látku pro své budoucí
dějepisné práce. Mimo styk se zbožnými mni-
chy bylo mu největším potěšením pěstovati
hudbu; sám byl mistrem na housle.

Ticho klášterní působilo na jeho duši velmi
mocně. Pomýšlel vážně vstoupiti do řádu sv.
Františka. Nechtěl se však unáhliti, zvláště když
pozoroval různé obtíže, jež by ho neušetřily.
Boží Prozřetelnost určila ho pro něco jiného.
Měl se státi vzorem pro křesťany ve světě jako
pečlivý otec rodiny a křesťanský státník.

Nejnadanější muž tehdejší Anglie měl uká-
zati světu, jak možno v jedné bytosti soustře-
diti zbožnost a vědeckou horlivost, nejjemnější
takt a dokonalou znalost světa, věrnost k církvi
a práci pro vlast, péči o rodinu a rozsáhlou
činnost státnickou.

Rozhodl se. V duši byl klid a mysl nabyla nové pružnosti a smělosti. Po čtyřech letech skryté práce nalézáme Tomáše Mora na univerzitě v Lovani a v Paříži. Mnoho nového zde nezískal, jak sám doznał. Pro svůj životní úkol byl vyzbrojen.

Na vzestupu.

Prozatím otevřel v Londýně advokátskou síň. Jeho vynikající nadání, ohromná odborná znalost a neobyčejná výmluvnost učinily z něho nejhledanějšího právního zástupce v Londýně. Již po dvou letech byl proto povolán na nejodpovědnější místo jako soudce. Tak zasedl u nejvyššího městského soudu a pod jeho ruku přicházely nejtěžší právní oříšky z celé země. Brzy na to byl jmenován na svou žádost smírčím soudcem.

Ani vážnost tohoto jeho povolání neudusila v něm jeho někdejší rozmar. Na soudu zasedal též jistý starý soudce, který někdy nemohl pochopiti, jak se lidé mohou dáti od kapesních zlodějů okrásti o peníze. Všem podobným žalobcům se pokaždé notně vysmál, že jsou tak nepozorní. Kdysi jej poslouchal při tom Morus. Chtěl toho jinak dobrého muže poučiti, aby soudil o lidech poněkud mírněji. Když bylo zase jednou přelíčení s kapesním zlodějem, odložil jednání na příští den. V noci povolal k sobě obžalovaného a slíbil mu, že jej tento-

kráte nepotrestá, jestliže dokáže při příštím přelíčení odciziti starému soudci měšec s penězi. — „Platí, pane soudce“, byla odpověď taškářova.

Ráno dal Morus předvésti nejprve zloděje. Ten prohlásil, že má pro svůj čin spravedlivou obhajobu, ale že ji může pověděti jen potají. V důvěře vybral si starého soudce, který měl u pasu svůj naplněný měšec. A zatím co mu něco důvěrně šeptal do ucha uřízl mu obratně váček a spokojeně se vracel na své místo. Po několika minutách povstal Morus a prosil své druhy, o nějakou almužnu pro jistého k smrti odsouzeného. Všichni přispěli, ale starý pán se sháněl po váčku. Zcela jistě prý si jej nesl do přelíčení. „Snad nás nemíníte podezřívati z krádeže?“ otázal se Morus. Bezradně stál tu stařec a zlostí zčervenal. I zavolal Morus zloděje a s úsměvem pravil svému kolegovi, aby podruhé o lidech soudil mírněji, když si sám při veřejném zasedání není svým měšcem jist.

Šťastná léta.

Léta 1511—1518 čítáme k nejšťastnějším v jeho životě. Patřil mu tehdy rozkošný otcovský dům. Žil pro své povolání. Jeho obratnost a nezištnost učinily jej v hlavním městě nejoblíbenějším mužem. Na důkaz toho: roku 1517 povstalo velké vzbouření lidu proti cizím

obchodníkům, zejména Flámům a příslušníkům „Hansy“. Morus byl jediný, kterému se podařilo rozvášněný lid utišiti.

Při jedné při s papežem, kterému Angličané zabavili loď, musel Morus jako zástupce papežského legáta podati v královské správní radě objasnění. Vykonal to tak obratně, že se papeži dostalo zadostučinění. Král Jindřich VIII. však prohlásil, že se bez služeb tak vynikajícího muže obejítí nemůže.

Nepomohly ani prosby ani odpor. „Velmi nerad šel jsem ke dvoru“, psal svému příteli biskupu Fisherovi do Rochesteru. „A král sám mi to žertem připomíná. Připadám si jako jezdec který nesedí jistě ve svém sedle. Ale král je ke všem tak blahosklonný a dobrotivý, že si každý myslí, že jeho má král nejraději. Něco podobného jako když londýnské ženy se modlí před obrazem Bohorodičky v Toweru a každá se domnívá, že jen na ni se Matka Boží usmívá“.

Jindřich VIII. usmíval se zatím i na Mora. Mnoha jiným osobám byl by býval tento úsměv světlem a sluncem. Ale Morus v tom viděl pouto, jímž měl býti svázán jeho smysl pro spravedlnost. Jindřich byl v plné síle, v nejlepších letech, vynikal krásou a vystupoval vskutku královsky. Znal dokonale latinsky, byl obeznámen se základními otázkami ve filosofii, bohosloví i právu. Se zvláštní zálibou čítával sv. Tomáše Akvinského. Lid, učenci a umělci

se zaradovali, když dosedl na trůn. Jen ti, kdo ho znali blíže, měli jisté obavy; bývalť velmi vášnivý a tu nesnesl žádného, kdo ho chtěl nějak omeziti. Jeho ohnivá povaha nesnesla odporu. Nesvědomití pochlebníci u dvora dokonali pak ještě dílo, takže na konec se stal svou bezohledností a krutostí postrachem svého lidu.

Blahovůle králova vůči Morovi neznala mezí. Jednou překvapil jej i v jeho domě v Chelsea, jindy se dal dokonce pozvati k obědu. Po hostině šli do zahrady a Jindřich se choval ještě důvěrněji. Zeť Morův William Roper mu blahopřál, ale Tomáš pravil: „Děkuji Bohu; jeho Veličenstvo jest vskutku milostivým pánem a myslím, že ze svých poddaných nepoctil nikoho tak jako mne. Ale pravím ti, že kdyby má hlava mu měla získati ve Francii jen jediný zámek, musí padnout za každou cenu.“

Sir Tomáš postupoval v paprscích přízně královy po jedenáct roků od hodnosti k hodnosti. Do jeho služby vstoupil jako rádce. R. 1522 byl pasován na rytíře, r. 1525 jmenován správcem lesních důchodů a r. 1526 kancléřem vévodství v Lancaster. I nyní zůstal mužem přímým, a bez bázně prováděl své zásady. Nebylo to ještě dlouho, co Morus zasedal v královské radě, když jednou kardinál Wolsey předložil návrh, aby byl zřízen úřad korunního vévody (connetable), jenž by měl plnou moc a krále v celé říši ve všem zastupoval. Hrabivý tento

muž měl na tento úřad vyhlédnuta sebe a získal pro svůj návrh téměř všechny rádce. Tu se přihlásil ke slovu Morus a plán úplně zvrátil. „Stydte se“, plísnil uražený osnovatel potom Mora, „jste nejmladší a v hodnostech poslední a stavíte se proti mínění nejmoudřejších rádců králových! To jste zas jednou ukázal, jak jste omezený a hloupý.“ — „Poděkujme za to P. Bohu“ odpověděl Tomáš s úsměvem, „že v královské radě zasedá již jen jediný hlupák.“

V letech 1525—29 vyjednává mladý diplomat o mír s Francií a král s ministry žasne, jak výhodné podmínky míru ujednal.

Osudný obrat.

Jindřich VIII. oženil se jako 18letý s 26letou Kateřinou, vdovou po svém bratru. Byla dcerou Ferdinanda Katolického a Isabelly Kastilské. Ke sňatku ho přiměly politické jeho snahy. Bylo k tomu třeba dispense od samého papeže. Královna však po několika letech předčasně zestárla a smyslný král hledal náhradu jinde.

Po Alžbětě Taillebois stala se královskou milostnicí Marie Boleynovna a brzy na to její mladší sestra Anna. Když pak tato jednou prohlásila, že jen jako královna bude moci býti po vůli jeho záměrům, pojal Jindřich plán dáti se se svou první ženou rozloučiti. Chopil se pera a sám napsal papeži Juliu II. list, kde dokazoval, že dispens k prvnímu jeho sňatku

byla neplatná. Právníci a university byly brány na radu. Bohužel že z ohledů na svou existenci nikdo z nich neodvážil se postavit proti králi. Jen biskup rochesterský John Fisher po bedlivém zkoumání rozhodl se proti dovolenosti rozluky.

Papež Klement VII. byl ve velkých rozpacích. Jindřich hájil ještě před nedávnem ve veřejném listě katolickou víru, a zvláště sedmero sv. svátostí proti Lutherovi. Papež ho za to vyznamenal uděliv mu titul „obhájce víry“ (defensor fidei) a král byl na to hrdý. A nyní pojednou panovník vystoupí proti nerozlučitelnosti manželství!

Již dlouho namáhal se král získati pro sebe sira Tomáše Mora. Jemu prvnímu předložil vlastnoruční svou práci o této otázce. Morus se omlouval, že tak důkladně v bohosloví není vzdělán. Avšak král naléhal. Konečně prohlásil Morus: „Upřímně řečeno, my všichni vaši rádcové jsme v této záležitosti naprosto nepovolanými. Chce-li však Vaše Veličenstvo věděti pravdu, tu vás poukazují na rádce, kteří vám poradí nezištně a bez lidských ohledů: Sv. Jeroným, Augústin a ostatní latinští a řečtí Otcové jsou toho mínění, že podle Písma svatého není dovoleno za života první ženy uzavřítí manželství s jinou“. — Král očekával jinou odpověď. Zatím však zdál se býti uspokojen, neboť Morus mluvil vskutku obratně.

S nepokojem pozoroval Morus, jak se záležitost vyvine. Kdysi na projížďce podél Temže

pravil svému průvodci Roperovi: „Kdyby se v křesťanstvu vyřídily jen tři věci dobře, dal bych se rád utopiti v Temži. První by byla: všeobecný mír mezi křesťanskými knížaty, druhá úplná jednota víry v křesťanské Církvi a třetí? — Kéž by dopadla manželská záležitost králova ke cti Boží a ke spokojenosti všech. Tato otázka bude příčinou ještě mnohého zla v křesťanství.“

Přísaha.

Králi záleželo na tom získati si nejvážnějšího muže říše za každou cenu. Prosby a úlisnost potkávaly se bez úspěchu. I sáhl Jindřich po lstivém prostředku. Dosavadní kancléř Wolsey byl úřadu sprostěn a 25. října 1529 byla královská pečeť svěřena Morovi. Příštího dne skládal přísahu na evangelium, že „bude králi a lidu věrně a oddaně sloužiti, každému dle zákonů zemských k právu dopomáhati a práv koruny vždy a všemožně hájiti.“

V královské kanceláři zavládl nový duch. Předchůdce Wolsey trpěl úplatkářství a různé nepořádky. Nyní nastoupila spravedlnost, pořádek a věrnost v povinnostech. Kancléřovým úkolem bylo též vynésti poslední slovo v nejtěžších právních případech říše. Množství procesů soudních leželo zde nevyřízeno, neboť za Wolseye se otvírala zasedací síň pro toho, kdo dal více. Morus zasedal na soudu každé odpoledne a po-

skytoval všem možnost domáhati se práva. Přicházely na řadu procesy za posledních 20 let. Morus však pracoval tak rychle a svědomitě, že mu jednou ještě před ukončením zasedání bylo hlášeno, že již nezbývá k projednání nic. I povstal Morus a děkoval Bohu, že je konečně jednou vše uklizeno.

Za předchůdce přijímaly se úplatky ve formě darů a uznání. Úřednictvo mělo denně značné vedlejší příjmy a John Dancy, druhý tchán Morův, byl by je rád nyní obnovil. „Ruce posledního vrátného bývaly za kardinála plny zlata,“ pravil kdysi polo žertem, polo vážně, „neboť nikdo nebyl vpuštěn, kdo nedával. Od té doby, co mám vaši dceru, nedostal jsem ani jedinkého dárku.“ — „Jistě, že postavení tvé jest poněkud tvrdé,“ odpovídal s úsměvem Morus, „ale ke tvé útěše pravím: že kde se jedná o právo a spravedlnost, tam se nedívám na osobu. Kdyby se u mne soudil můj otec, kterého přece miluji, s ďáblem, jehož nenávidím, dopomohl bych k právu tomuto, bylo-li by to jen spravedlivé.“

Ba i vlastní jeho žena pocítila, jak přísná jest nestrannost jejího muže. Paní Alice Morová, koupila kdysi psíka, jenž byl ukraden. Za týden přihlásila se majitelka. Došlo k soudu. Paní Morová se odvolala k vrchnímu soudnímu dvoru. „Budeme postupovati zcela dle práva“, podotkl Morus. Obrátil se pak k oběma

se slovy: „Vy zůstaňte zde, kde stojíte — a ty, Alice, postav se tam do kouta.... Tak, nyní zavolejte každá na psíčka; uvidíme, ke které půjde“. Jakoby na vzdory milostivé paní rozběhl se pes k chudé ženě. Alice však dostala od svého muže-soudce zlaták a aby se nemusela stydět, roztomilé zvíře od chudé ženy koupila.

Kdykoliv šel ráno do úřadu, zastavil se cestou u obydlí svého šedivého otce a na kolenou poprosil ho o požehnání. A když otec v té době ulehl na smrtelné lůžko, obsluhoval ho jeho syn s nejněžnější láskou.

Mezitím bylo opět a opět rokováno o záležitosti králově mezi státníky a preláty, kteří byli králi po vůli. Morus vše vyslechl, ale zůstal pevným. Jednou zapředl s ním král hovor o jeho tvrdohlavosti. Tu před ním Morus poklekl a zapřísahal ho: „Nic mi nepřipadá tak těžkým jako myšlenka, že Vaše Veličenstvo nemohu uspokojiti. Avšak v mé paměti jsou pevně vryta slova, která ke mně proneslo Vaše Veličenstvo, když jsem nastupoval úřad: dbáti vždy na prvním místě Boha a po Bohu krále.“ Král odpověděl, že se bude řídit radou oněch, jichž svědomí je ve shodě s jeho přáním; svědomí Morovo že již nebude znepokojovati. Kdykoliv pak přišla v královské radě řeč na rozluku, směl se kancléř vzdáliti. Jindřich však se řítíl na své cestě níže a níže.

Protože papež nechtěl ustoupiti, sáhl král k násilným prostředkům. Dal připravovati zábor církevních statků a omezení práv duchovenstva. Mluvílo se již i o vypovědění poslušnosti papeži. Královští prostředníci se snažili vymámiti na francouzských a italských universitách dobrozdání ve prospěch rozvodu. Obě anglické sněmovny poslaly Klementu VII. výhružný list a hleděli jej zastrašiti.

Dne 11. února 1531 vynutil si Jindřich VIII. na duchovenstvu titul: „Nejvyšší hlava církve anglické.“ Biskup z Rochesteru ovšem připojil klausuli „pokud to dovoluje zákon Boží“. Nyní se Morus odhodlal vzdáti se svého úřadu. Ale král ho nutil, aby ještě jeden rok jej zastával. Jeho hlas v ministerské radě již neznamenal nic. Proto se věnoval výhradně práci u nejvyššího soudu. Když však na přání královo bylo v květnu 1532 v parlamentě uzákoněno, že se nesmí papeži odváděti poplatky a mnoho jiných proticírkevních zákonů, vynutil si Morus odstoupení. Jeho nástupcem stal se sir Tomáš Audely.

Rodinné štěstí.

Již po universitních studiích ve Francii pomýšlel Tomáš založiti si vlastní rodinu. V Essex žil jeho důvěrný přítel John Colbe, jeden z těch ryzích anglických šlechticů, jenž měl doma

tři odrostlé dcery. Nejstarší z nich vedl si po čase k oltáři. Ze šťastného manželství vzešly čtyři děti (tři dcery a jeden syn). Po smrti první ženy zasnoubil se Tomáš s Alicí Middletonovou, ale děti neměli.

Život v rozkošném domě na březích Temže byl proniknut pravou katolickou zbožností. Každého rána i na večer shromáždil otec celou rodinu v domácí kapliče a tam se společně modlili modlitby, jež on sám složil.

Dle možnosti býval denně přítomen mši svaté, i když byl zaměstnán důležitými státními úkoly.

Kdysi ráno přišel posel, aby se Morus odebral bez prodlení ke dvoru. Ten však klidně odpověděl: „Nejprve musím vykonati povinnost vyššímu Pánu. První je Bůh a potom král.“ — Před každou důležitou záležitostí šel k sv. přijímání. V pátek podle možnosti hleděl prožítí v rozjímání o utrpení Páně, v modlitbě a studiu věd posvátných. Býval tak aspoň den zase jako kartuzián.

Morova zbožnost prýštila v přesvědčení o nesmírné boží velikosti a dobrotě a o slabosti lidské. Toto vědomí učinilo z něho muže ustavičné modlitby.

Volný čas na cestách i doma věnoval důvěrnému styku s Bohem. Proto osoby, jež se s ním stýkaly, připisovaly jeho modlitbě často podivuhodné účinky. Jeho první tchán Robert klonil se zjevně k protestantismu. Varování a důtklivá výstraha nezmohly nic. „Zde pomůže

jen důvěrná modlitba," pravil Morus. A hle, po krátké době přišel k němu Robert a oznamoval, že pojednou mu zase zasvitlo světlo pravé víry.

Když vypukl v Londýně mor zvaný „anglická zimnice“, byla jím zachváčena i jeho dcera Markéta. Lékaři prohlásili ji za ztracenou. Na jejím těle ukázaly se zlověstné skvrny, příznaky smrti. Zdrcený otec utekl se k poslednímu prostředku. Uchýlil se do kapličky. Když se vrátil, radil lékařům, aby zkusili ještě jednoho prostředku. Tito se divili, jak přišel na takovou myšlénku a vyhověli jeho žádosti. Po několika dnech byla Markéta úplně zdráva.

Slunce se smálo nad rozkošným domem v Chelsea. Státníci, učenci a biskupové, ba i sám král rád sem zavítal. V jejich společnosti brzy překypoval srdečnými a vybranými žerty, brzy zase zaváděl řeč na nejvyšší otázky životní a vědecké. Žerty, říkával, jsou kořením hovorů. Ale jako hostina přespříliš kořená nebyla by zdravá a působila by škodlivě, tak by to bylo i s životem, jež bychom chtěli trávit jen v žertech a vtipech. Dle jeho pojmu by se však ještě více mýlil, kdo by se domníval, že ctnost záleží v kyselém nazírání na život a v ponurém jednání.

Svůj dům propůjčoval i umělcům. Mladý malíř Holbein začal zde svou kariéru. Dveře domu otvíraly se však stejně laskavě i chudým. Pro churavé pronajal zvláštní dům, v němž se každému dostalo ošetření. Ústav řídila jeho dcera Markéta. Farní chrám v Chelsea obdaroval dra-

hocennými potřebami. Vytýkali-li mu kdo jeho štědrost, říkával: „dobří lidé dávají, zlí to většinou zas rozeberou“.

R. 1529 zastihla jej na cestách zpráva, že mu vyhořely stodoly na venkovském statku a zároveň bylo postiženo ohněm několik sousedů. „Je to sice velká ztráta,“ píše o tom dětem, „ale reptati nebudeme. Poděkujme P. Bohu za tuto ztrátu jako za štěstí. Snad tato ztráta bude pro nás větším dobrodiním než týž majetek před zničením. Nermuťte se. Jděte s celou rodinou do chrámu a poděkujte . . . Vyptejte se pečlivě, jakou škodu tím utrpěli sousedé. Chci prodati raději poslední lžíci, než aby toto neštěstí je mělo ožebračiti.“

A když opět jeínou rodina byla ztížena ztrátou, těšil ji takto: „Jak by nám tato ztráta majetku mohla škoditi? Buď jsme ho chtěli užiti k dobrému nebo ke zlému. Jestliže k dobrému, spokojil se Bůh místo skutku dobrou vůlí. Jestliže však bychom toho měli jednou užiti ke zlému, radujme se, že příležitost ke hříchu nám byla odňata.“

Kudy procházel, všude zanechával stopy úsměvu, žertu, dobroty a světla. K jiným býval jako usměvavé jarní slunce, k sobě však velmi přísný. Slavný bohoslovec Stapleton právem pokazuje na to, jak obratně a vynalézavě dovedl Morus skrývatí své ctnosti.

Skála v moři.

Brzy potom, co se rozloučil Tomáš Morus se svým úřadem, byla vedena Anna Boleyovna dne 1. června 1533 ve slavném průvodu do Westminsteru ke korunovaci. Též bývalý kancléř obdržel pozvání, aby se průvodu účastnil; a k tomu 21 liber st. na pořízení slavnostního obleku. U dvora se doufalo, že Morus aspoň svou účastí schválí sňatek králův s Annou. Ale Morus nepřijal pozvání ani daru. Rozhodl se míti raději v královně největší nepřítelkyni nežli své svědomí obtížiti skvrnou.

Vzdálen politiky a rozptylujícího života při dvoře mohl se nyní dle svého dávného přání věnovati v Chelsea své rodině a práci. V horlivém studiu a na modlitbách připravoval se na bouřlivé časy. Nikdo je nepředvídal s takovou určitostí jako on. Do té doby spadají jeho náboženské spisy, v nichž hájí nauku Církve a nabádá k vroucí zbožnosti.

Ale i při tomto klidu zvětšovala se na jeho čele vráska. Byla to obava z nastávajícího boje a tížila jej ještě více než jeho ctihodného přítele Fishera, biskupa v Rochesteru: obava o vlastní rodinu.

Morus měl jako soudce a kancléř mnoho možnosti obohatiti se, avšak přece zůstal nezámožným. Jako kancléř měl služné značné. Jeho mimořádná štědrost k chudině vyčerpala však téměř úplně tuto částku, takže si mnoho ne-

uspořil. Doma bylo mu udržovati velkou rodinu, neboť všechny jeho odrostlé děti žily se svými rodinami po způsobu patriarchálním u něho. Při jedné rodinné poradě navrhl Morus, aby se rozdělili, jinak že jim bude žítí velmi skrovně jako kdysi. „V nejhorším případě půjdeme na žebrotu aneb zpívat po domech Salve Regina (jak to konávali studenti v Oxfordu) a tak spoléhající na Boha a dobré lidi, budeme aspoň moci žítí pohromadě.“

Msta . . .

Neuplynul ani rok od doby, co se Morus vzdal úřadu, když se nad jeho domem snesla bouře. Král a Anna Boleynová nemohli mu odpustiti, že se nedal přiměti pro rozluku.

Byl obžalován pro velezradu. Když naň soudcové naléhali, aby se přidal na stranu krále proti Římu, odpověděl: „Není na světě muže, který by krále ochotněji byl odhodlán poslouchati nežli já. O tom však jsem již králi jasně a zřetelně své mínění pověděl.“

Lichocením nepomohlo. I utekli se k vyhrůžkám. Král mu vzkázal, nedá-li se pohnouti po dobrém, že s ním bude naloženo jako se zrádcem.

Jednání nevedlo k výsledku. Sir Tomáš nastoupil na člunu cestu do Chelsea. „Cestou byl neobyčejně veselý“, vypravuje jeho zeť Roper, „a proto i já jsem byl v dobré míře; neboť jsem doufal, že se mu poda-

řilo obžalobu jeho jména zrušiti. V Chelsea jsme vystoupili na břeh a procházeli zahradou. Tu jsem se ho tázal, jak pochodil a pravil jsem... jistě dobře, protože jste tak veselý“. — „Tak jest, milý synu, Bohu díky,“ zněla odpověď.

„Jste obžaloby zproštěn?“ — „Na mou čest, synu, na to jsem ani nepomyslel.“ — „Nepomyslel! Vždyť jest to záležitost týkající se nás všech! To mne bolí. Když jsem vás viděl tak veselého, myslil jsem, že je vše už v pořádku.“ — „Milý Ropere, víš, proč jsem byl tak veselý? Radoval jsem se, že jsem zas jednou ďáblovi něco vyvedl, neboť když jsem u těchto pánů tak daleko zašel, nemohu již bez velké hanby obrátiti.“

Výsledek výslechu uvedl krále v zuřivost. Chtěl, aby byl Tomáš ihned souzen z velezrady a též odsouzen. Jen na jednohlasnou radu svých důvěrníků, že by se Morus před soudem lordů skvěle obhájil a král s vládou že by si utržili jen hanbu, upustil rozhněvaný Jindřich od svého závěru. Ujistili jej však, že se naskytne brzy jiná příležitost.

Příštího rána zastihl Roper v parlamentě král. radu Cromwella. Když mu tento sdělil, že jméno jeho tchána bylo na obžalobním seznamu škrtnuto, poslal ihned rychlého posla do Chelsea ke své ženě Markétě, dceři Morově, s radostným vzkazem. — „Markétko, co odložili, od toho ještě neupustili,“ zněla jeho slova k milé dceři.

Zatím odložil Jindřich ještě jednou svou krvavou pomstu. Spokojil se tím, že svému někdejšímu důvěrnému příteli odňal různé důchody. Ale mělo to trvati jen měsíc. Rodina Morova seděla jednou u večeře. Tu někdo prudce zaklepal na bránu. Byl to posel

se zprávou, aby se příštího dne dostavil ke králi skládati vrchnostenskou přísahu. V domě nastalo zděšení. Ukázalo se však, že to byl poplach na plano.

Na bílou neděli 12. dubna 1534 byl blahoslavenec v katedrále sv. Pavla v Londýně na kázání. Po něm odebral se navštívit rodinu Clementů. Tam mu byla od zvláštního posla doručena výzva, aby se příštího dne dostavil před královskou komisí. Ráno šel na mši svatou, k sv. zpovědi a sv. přijímání. Tak to konával před každým důležitým krokem. Ke břehu doprovodili ho všichni domácí. Tam je všecky políbil a vstoupil do člunu, jenž zamířil po proudu Temže k Westminsteru.

Co se asi dalo v jeho duši? — Chvíli seděl mlčky. Pojednou pronesl svým obvyklým tónem: „Bohu díky, bitva je vyhrána“. Později teprve zvěděl jeho průvodce Roper, že tím míní vítězství nad pokušením, jež ho lákalo k přísaze.

Palác „Lambeth“, který se dodnes vypíná nad Westminsterem na jižním břehu Temže, plnil se preláty i světskými hodnostáři. Přišli skládati přísahu. Sir Tomáš Morus byl brzy předvolán před radu a tam mu přísahu přečetli. Žádal, aby si ji ještě jednou mohl přečísti. Stalo se. Pak pravil: „Nechci nijak odsuzovati ani urážeti ty, kteří přísahu skládají, ale pro mne jest přísaha v této formě nemožnou. Jsem však ochoten odpřisáhnouti onu část, v níž se zajišťuje nástupnictví dětem Anný Boleynovny, neboť to může i parlament odhlasovati. Nemohu však nikdy odpřisáhnouti platnost sňatku Jindři-

cha s Annou a rozhodnutí parlamentu proti církevní svrchovanosti papežově, chci-li zůstatí věrným synem církve.“ — Prosili ho, aby si odpověď ještě jednou rozvážil. I uchýlil se do zahrady paláce „Lambeth“.

Mezi tím přicházelo mnoho jiných církevních i světských hodnostářů k přísaze. Jen jeden prohlásil, že dle svého svědomí tak jednati nemůže. Byl to biskup z Rochesteru, známý Fisher. Morus byl předvolán podruhé. Zdráhal se opět. Když ho vyzývali, aby podal též své důvody — jinak že se na jeho počínání budou nuceni dívatí jako na vzdor — odpověděl: „Nejsou to vzdory, ale jest to vůle nikoho neuraziti. Dostane-li se mne od krále ujištění, že se na mne nebude hněvati, vyložím své důvody.“ Arcibiskup Cranmer otázal se ho úskočně: „Pravíte, že neodsuzujete těch, kteří přísahají. Myslíte tedy, že přísaha nedovolená není?“ — „Neodsuzuji těch, kdo přísahají, protože neznám jejich důvodů; ale sebe samého bych byl nucen odsouditi, ježto bych jednal proti svému svědomí.“ — „Je však zcela jasné, že jste povinen krále poslechnouti, a zdráháte-li se přísahati, kladete větší váhu na pochybné své přesvědčení než na jistou povinnost poslušnosti.“ — „Pokud má pochybnost o dovolenosti přísahy trvá, přísahati nemohu!“ — zněla pevná odpověď.

V tajné radě královské ozvalo se několik hlasů, které se přimlouvaly, aby Fisherovi a

Morovi bylo dovoleno přísahati jen to, k čemu byli ochotni. Neboť prý se musí vše vynaložiti na to, aby vůbec přísahali, protože lid na jejich příklad dá velmi mnoho. Obsah a klausule přísahy jsou prý věci vedlejší. V radě však zasedala Herodiada — Anna Boleynovna a ta prorazila. Fisher i Morus měli buď přísahati neb jíti do Toweru. Oba zvolili Tower.

Do vězení.

Dne 17. dubna byl Morus odveden do vězení. Již před tím byla v Chelsea domovní prohlídka a jmění zabaveno. Jako otec rodiny byl tím Tomáš jistě strašně postižen, ale zůstal pevným.

Dle starého zvyku požadoval žalářník v Toweru na příchozím vězni jeho „svrchní oděv“. Morus mu podal s úsměvem svou čepici se slovy: „To jest nej-svrchnější část mého oděvu. Lituji, že jsem si ne-vzal lepší.“ Ale žalářník se nedal odbýti žertem a vskutku dostal též hned i svrchník.

Veliteli věznice siru Edmundu Walsinghamovi pravil: „Slibuji vám, že si na stravu, obydlí a jednání se mnou stěžovati nebudu. Kdybych však svou přípo-věď zrušil a byl vám na obtíž, můžete mne bezohledně vystrčiti za bránu.“

Jeho dcera Markéta psala se vší svou výmluvností, aby se slitoval nad rodinou a odpri-sáhl, co chtějí, když již to učinila celá Anglie. — Odpověď zněla pevně: „Nejmilejší dcero! Kdybych nebyl již tak dlouho v této věci s mi-

lostí Boží pevný, byl by mnou tvůj zdrcující dopis otřásl a pohnul k pádu mnohem účinněji než všechny ostatní hrůzy, jež jsem zde prožil.“ — Zůstal pevným jako skála.

Cromwell zkoušel nové a nové prostředky, aby ho přiměl k přísaze. Připustil k němu dceru i ženu, ale jejich nápor se pokaždé roztříštil o vězňův humor spojený s vážností. — „Kolik let života mi ještě, milá Alice, dáváš?“ — „Aspoň dvacet roků, dá-li Bůh.“ — „No, kdybys mi slíbila aspoň tisíc, byla by to už slušná nabídka. Ale za 20 let že bych měl dáti celou věčnost? Poslyš, z tebe by byla přece jen špatná obchodnice!“

Dnem i nocí modlil se o vytrvalost a dokonalou odevzdanost do vůle Boží. Tuhým pokáním a úvahami o utrpení Spasitelově nabývala jeho vůle pevnosti ocele. Ve vězení skládal spis o utrpení Páně. Nedokončil ho. Poslední slova jsou: „I zajali Ježíše.“

Co vytrpěl a jak bojoval, poznáváme z dopisu dceři: „Bůh mi odpusť, že při této myšlénce (na smrt provazem) se ve mně vzbouřila přirozenost a nastal boj těla proti duchu, že jsem cítil tak mocný odpor proti bolesti a smrti než jak by se na křesťana slušelo. Ale Bohu díky, duch v tomto boji zase zvítězil. Jsem si vědom, jak jsem slabý a vzpomínám-li na pád Petrův, prosím denně Boha o to jediné, aby mne v rozhodnutí mém stále zacho-

val a posiloval. A pak milá Markéto, povím ti ještě něco ze svého nitra. Spřátelil jsem se s vůlí Boží tak, že od té doby, co jsem se sem dostal, jsem ještě ani jednou Boha neprosil, aby mne ze žaláře osvobodil a smrti mne uchránil. Naopak toužím, aby se stalo, jak se mu zlíbí, neboť on sám ví lépe než já, co je pro mne prospěšnější. Milé dítě, vhodili mne sem v domnění, že mi tím způsobí bolest. Ale věř mi, nejmilejší dcero, že kdyby to nebylo pro ženu a dítě, zvolil bych si ještě těsnější a tmavší vězení. Cítím se tak šťastným neboť Bůh se mnou jedná jako se zhyčkaným dítětem, které otec bere na klín a hraje si s ním“.

Přece však byl tento miláček Boží navštíven v žaláři těžkým utrpením. „Kromě svých někdejších bolestí na prsou trápí otce nyní kaménky a za noci se ho zmocňují křeče v nohou“ (z dopisu dceřina). Sil jeho ubývalo a nejednou byl ve vážném nebezpečí smrti.

Zle bylo také v domě v Chelsea. Žena Morova prodala sváteční šaty, jen aby bylo čím zaplatiti 15 šilingů týdně za výživu uvězněného. Nouze rodiny byla pro Mora v této době velikou zkouškou.

Dne 3. listopadu 1534 sešel se parlament. První, co odhlasoval, byla svrchovanost krále ve věcech církevních. Dalším zákonem prohlášen byl za velezrádce každý, kdo by se opovážil králi upírati „některý z titulů, hodností a čest-

ných názvů, jež králi náležejí.“ Dne 1. února 1535 nabyly zákony platnosti. Tím byla ukována popravná sekera pro blahoslavence Tomáše Mora a Jana Fishera.

Dlouhá a tuhá zima 1534/35 dolehala na stárnoucího muže v promrzlém a vlhkém žaláři dvojnásobně. Ale jeho veliká energie založena na veliké důvěře v Boha mu pomáhala hrdinně snášeti.

4. V. 1535 se podařilo Markétě opět navštívit otce ve vězení. Stál s ní u okna, když byli okolo vedeni k soudu tři prioři londýnských kartusiánů, kteří také odepřeli přísahu suprimační. „Viz,“ pravil Morus k své dceři, „jak tito šťastní, svatí muži jdou vstříc utrpení a smrti, tak vesele a se zářícím okem jako nevěsta k svatbě. Bůh nepovažuje tvého otce za hodna také tak rychlého vysvobození.“

Tři dny později přišla královská komise, aby mu a biskupu Fisherovi předložila suprimační listinu ku přísaze. Odepřeli oba. Když se o tom dověděl král Jindřich, poručil komisi návštěvu opakovati. Tu se nebál královský kancléř Cromwell použití ponižujícího prostředku, lži. Namluvil dceři Morusovy, že biskup Fisher konečně nahlédl svůj bludný omyl a přísahu složil.

Srdce Markéty zaplesalo. Doufala, že nyní i otec jej bude následovati a tím unikne tak hrozná a potupná smrti. Avšak Morus hned poznal nástrahy, které mu byly připraveny.

„Dítě,“ pravil, „nevidíš tyto nástrahy. Chtějí mne tímto podvodem polapiti. Tím však neuškodí mně, ale sami sobě. I kdyby bylo možné, že biskup složil přísahu, jeho příklad by nebyl pro mne důvodem ke hříchu.“

Když mu komise tuto lež opakovala, žádal nejprve biskupův podpis. „Je u krále“, odpověděl Cromwell. „Proto mi, pánové, dovolte, abych pronesl svoje mínění. Nevěřím, že biskup přísahal a podepsal. A i kdyby byl učinil oboje, já přece neučiním ani jedno ani druhé.“

Kancléř jej opět navštívil ve vězení.

Doufal, že jej změní dobrotou a mocí. Ale Morus zůstal pevný a nedal se oklamati. „Jsem a zůstanu královým věrným poddaným. Modlím se denně za něho i za vlast. Politikou se nyní nezabývám, ale více myslím na utrpení Kristovo a připravuji se na smrt“.

Cromwell vyhrožoval přísným zákonem.

Jakmile jsem se dostal do tohoto vězení, častěji jsem byl přesvědčen, že nastává moje poslední hodina. Jsem na smrt připraven a jsem jen proto smutný, že ještě mne minula. Mé ubohé tělo jest ochotno podrobiti se rozkazu krále. Kéž by dal Bůh, aby králi moje smrt prospěla.

Dne 12. června na rozkaz krále mu vzali knihy a psací potřeby. Vzali mu poslední pozemskou útěchu. Zastřel okna své cely a pravil žertovně: „Když mi vzali zboží a nástroje, nezbyvá mi než zavřítí krám“.

Jednou se tázal Morus své dcery na královnu Annu. Mínila: „Otče, nikdy nebylo lépe. U dvora jest nyní jen tanec a hry“.

„Nikdy lépe“ — odpověděl Morus, — „tyto tance budou brzy takovými, že budou při nich hráti kopanou s našimi hlavami. Ale nebude to dlouho trvati a také její hlava bude míti podobný tanec“.

A mluvil pravdu.

Potom byl souzen a pronesen nad ním rozsudek smrti.

Konec.

Morus byl přivezen na dvůr paláce. Před ním kráčel popravčí kat se sekyrou, jejíž ostří bylo obráceno k odsouzenému. Mnozí hlasitě plakali. Ani pan William Kingston, který jej přivedl k Toweru, nemohl se zdržeti slz. Morus jej těšil.

Na schodech Temže ležel připravený člun. Odsouzený již ráno s velkou námahou mohl jíti pěšky. Na člunu byl jediný syn Morův Jan. Tento celou noc tu chodil, aby obdržel od otce poslední požehnání. Prodral se množstvím lidu a padl odsouzenému otci k nohám. Morus jej požehnal a políbil. Po prvé od uvěznění prolilo jeho oko slzy. Potom se od svého dítěte odtrhl a vstoupil na člun.

Na přistávacím místě stála Markéta, milovaná dcera s adoptovaným dítkem Markétou Gigs a s věrnou, starou služebnou Dorotkou Collis, puzená velikou touhou otce ještě jednou spatřiti a od něho dostati požehnání. Jakmile jej spatřila, prodrala se zástupem; objala jej, zavěsila se na jeho krk a líbala jej.

Morus byl vzrušen tímto velikým projevem její opravdové lásky. Dal jí své otcovské požehnání a ji těšil: „Co musím trpěti, ač jsem nevinen, viz, Markétko, nestalo se bez vůle Boží. On zná i naše nejtajnější myšlenky. Proto ti rádím: Podrob se svaté vůli Boží a nes moji smrt trpělivě.“

Jen násilím ji odtrhli od otce. Ale sotva učinil několik kroků z veliké lásky k němu se vrátila zpět, znova se mu vrhla na prsa a líbala jej.

Morus nepromluvil. Klidně se zastavil, podepřen o hůl. Ale slzy kanuly z jeho očí a málokteré oko těch, kteří šli kolem, zůstalo suché.

Opět odvedli Markétu od něho. Také jeho syn Jan, který mezi tím přišel, i stará služebná Dorotka se s ním naposledy rozloučili. Morus neviděl kolem sebe již žádného ze svých drahých. Sám kráčel temným údolím smrti svému cíli vstříc.

Ještě měl 4 dny na přípravu k poslednímu kroku. Prožil je v modlitbě a duchu kajícím, duševně však byl klidný.

Jeden dvořenín se ještě jednou pokusil, aby změnil jeho mínění. Ovšem marně.

Dobře cítil svou velikou oběť. Posiloval se zbožnými myšlenkami, zvláště z Písma sv.

V předvečer své smrti napsal poslední dopis, v němž vypočítal všechny své milé a pro každého měl slovo útěchy a vzpomínku. Mimo jiné píše: „Zítřka jest předvečer svátku sv. Tomáše a oktáv svátku sv. Petra a proto toužím sebe dáti Bohu v obět. To by byl den jako pro mne učiněný.“

Přání se mu mělo vyplnit. V den oktávy svátku sv. Petra, za jehož primát vše obětoval, měl dosáhnouti koruny mučednické.

Ještě večer poslal král k němu posla. Sdělili mu, že král ze zvláštní milosti barbarský rozsudek rozčtvrtění mu zmírňuje v trest stětí.

„Děkuji králi za tuto milost.“ — A dodal žertem: „Prosím Boha, aby všechny moje přátele uchránil od takových důkazů dobrotivosti.“

Nastala poslední noc. Klidně ji prožil. Nebál se smrti. Ráno 6. června přišel k němu jeho přítel Tomáš Pope a oznámil mu blízcí se smrt. Dal se do pláče a Morus jej snažil se uklidnit.

Když osaměl, oblékl si hedvábný oděv, který mu daroval jeho přítel. Potom poklekl a modlil se. — Tak jej našel velitel Toweru, když přišel před 9. hodinou, aby jej odvedl na smrt.

Na kapli sv. Petra v Toweru bilo 9 hodin, když Morus nastoupil cestu na smrt. Na cestě se tísnily zástupy lidí, které jej dříve znali jako nejoblíbenějšího soudce v Londýně a později jako prvního úředníka v království. Nyní jej vidí s bledým obličejem, s dlouhým vousem, s křížem v ruce, s klidnou tváří, mezi pochopy.

Jedna paní mu nabídla pohár vína. Odmítl přátelsky a děkuje pravil: „Kristus pil při svém utrpení ne víno, ale žluč a ocet.“

Na místo popravky ve spěchu postavili lešení. Hýbalo se, když Morus postavil nohu na žebřík. Aby měl pevné postavení, položil svou ruku na rameno Kingstona a pravil: „Prosím Vás, pane, pomozte, abych se bez pohromy dostal nahoru, o sestup dolů se již sám postarám.“

Když byl nahoře, pohlížel svým jasným a dobrotivým okem na okolo stojící zástup lidu. Chtěl několik slov promluvit a prositi o modlitbu. Soudce jej přerušil. Morus však přece ještě jednou zvolal: „Bratři, беру Vás za svědky, že umírám ve víře svaté katolické církve a jako věrný služebník Boží a králův.“

Potom poklekl a modlil se žalm: „Smiluj se nade mnou, Bože.“

Když povstal, přistoupil k němu popravčí kat a prosil za odpuštění. Morus jej políbil a pravil: „Ty mi dnes prokážeš největší dobrodiní, jaké člověk může prokázati svému spolubratru. Proto nebuď vzrušený a neboj se vykonati svůj

úřad. Ale můj krk jest opravdu krátký. Proto se přičiň, abys neřel mimo a tak své jméno nepoškodil.“

Popravčí kat mu chtěl zavázati oči. „To si já udělám sám,“ pravil Morus a zavázal si je šátkem, který si sám k tomu přinesl. Potom poklekl a položil hlavu na špalek.

Již uchopil kat sekeru, když Morus dával znamení, aby ještě počkal. Morus odhrnul vous stranou a pravil: „Ten nejméně spáchal velezradu.“

Hrobové ticho! — —

Sekera zasvištěla. Smrt vykonala své dílo, ale on zvítězil.

„Začal,“ praví jeho prastrýc Eresacre, „s veselou myslí a duchovní radostí zápas se smrtí, a sotva sekyra oddělila hlavu od těla, byla jeho duše odnesena od andělů do nebeské blaženosti, kde byla pro něho připravena koruna mučednická, která nikdy nepomine.“

Imprimi potest. Pragaе. die 15. IV. 1935. P. J. Haderka, C. Ss. R., Sup. Prov. Imprimatur Nr. 6107. Olomucii, die 17. IV. 1935. Dr. Joannes Martinů, vicarius generalis.

„Životem“. Úvahy náboženské, výchovné a sociální. Vychází v Hlučíně dvakrát v měsíci. Cena jednoho sešitu 50 hal. 24 sešitů jeden ročník. Předplácí se na celý ročník i s poštovným 13 Kč. Vydal Exerciční dům v Hlučíně ve Slezsku. Řídí R. Schikora, C. Ss. R., Mor. Ostrava. — Odpovědný redaktor Jan Miekisch v Hlučíně. - Tiskla Typia, Mor. Ostrava, Těšínská 21.

Obrázky a modlitbičky. Důležitý apoštolát vykonáte, rozšiřujete-li naše obrázky a modlitbičky. Jsou laciné s důležitými modlitbami. Abychom naše drobné tiskoviny přivedli ve známost, nabízíme Vám **všecky obrázky a modlitby po jednom výtisku** za reklamní cenu Kč 1.50.

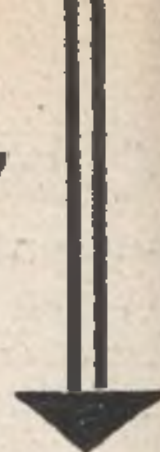
Obrázky (o)

číslo	stran	Nejmen- ší počet kusů	Cena Kč	Nadpis
o-1	4	100	10.—	Získávejte odpustky
o-2	4	100	10.—	Modlitba za zpovědníka
o-3	4	100	10.—	Předsevzetí
o-4	2	100	5.—	Památka na vel. zpověď
o-5	2	100	5.—	Modlitba po sv. misi
o-6	2	100	5.—	Modlitba rodičů
o-7	2			Modlitba dítěte
o-8	2	100	5.—	Modlitba za kněze
o-9	2	100	5.—	Prosebná modlitba k B. S. P.
o-10	2	100	5.—	Pro hodinku smrti
o-11	2	100	5.—	Novena k S. P.
o-12	2	100	5.—	Devět prvních pátků
o-13	2	100	5.—	Sv. Gerard Majella

Modlitby (m)

m-1	2	100	3.—	Sjednocení
m-2	2	100	3.—	Cena mše sv.
m-3	2	100	3.—	Slib křestní
m-4	2	100	3.—	Zasvěcení P. M.
m-5	2	100	3.—	Srdce Páně. (Příprava na misie)
m-6	4	100	5.—	Modlitby k zpovědi (pro děti)
m-7	4	100	5.—	Modlitby k zpovědi (pro dospělé)
m-8	2	100	3.—	Duchovní sv. přijímání
m-9	12	1	— 30	„S projevem soustrasti“
m-10	32	1	— 50	Křížová cesta

Nejlevnější náboženský
časopis

POSEL PRAVDY

vychází: **každý týden**
a stojí přec **na celý rok**
jen 2 koruny

O obsahu píše čtenáři velmi nadšeně. Na př.:
vojín-letec: »Byl jsem velmi překvapen
krásným a hodnotným obsahem.«

Objednejte ještě dnes!

EXERCIČNÍ DŮM, HLUČÍN

Všechna dosud vyšla čísla jsou k dostání